

TỦ SÁCH THĂNG LONG
1000 NĂM

VŨ VĂN QUÂN

(Chủ biên)

TUYỂN TẬP ĐỊA BẠ THĂNG LONG - HÀ NỘI

ĐỊA BẠ HUYỆN THANH OAI

TẬP 1

NHÀ XUẤT BẢN HÀ NỘI

**TUYỂN TẬP ĐỊA BẠ
THĂNG LONG - HÀ NỘI
ĐỊA BẠ HUYỆN THANH OAI
TẬP 1**

Chỉ đạo thực hiện Dự án:
THÀNH ỦY - ỦY BAN NHÂN DÂN THÀNH PHỐ HÀ NỘI

Thường trực Hội đồng Tư vấn khoa học:

GS. VŨ KHIÊU - *Chủ tịch Hội đồng*

Ông HỒ QUANG LỢI - *Phó Chủ tịch Hội đồng*

PGS.TS. PHẠM QUANG LONG - *Phó Chủ tịch Hội đồng*

Hội đồng khoa học nghiệm thu bản thảo:

GS.TSKH. VŨ MINH GIANG - *Chủ tịch Hội đồng*

TS. NGUYỄN NGỌC NHUẬN - *Phản biện 1*

PGS.TS. TRẦN THỊ VINH - *Phản biện 2*

PGS.TS. NGUYỄN THỊ PHƯƠNG CHI - *Ủy viên*

PGS.TS. PHẠM THỊ THÙY VINH - *Ủy viên*

PGS.TS. NGUYỄN ĐỨC NHUỆ - *Ban Tư vấn sách Tư liệu - Tổng hợp, Ủy viên*

Ông LÊ TIẾN DŨNG - *Tổng Giám đốc - Tổng Biên tập NXB Hà Nội, Ủy viên*

Ông PHẠM QUỐC TUẤN - *Nguyên Chánh Văn phòng Dự án, Ủy viên*

Bà PHẠM THÙY DƯƠNG - *Phó Tổng Giám đốc NXB Hà Nội, Thư ký*

ThS. QUÁCH THỊ HÒA - *Phó Chánh Văn phòng Dự án, Thư ký*

Biên mục trên xuất bản phẩm của Thư viện Quốc gia Việt Nam

Vũ Văn Quân

Tuyển tập địa bạ Thăng Long - Hà Nội: Địa bạ huyện Thanh Oai / Vũ Văn Quân
ch.b. ; Dịch, h.d.: Nguyễn Thanh Diên... - H. : Nxb. Hà Nội. - 24cm. - (Tủ sách Thăng
Long 1000 năm)

T.1. - 2019. - 888tr.

ISBN 9786045542644

1. Địa bạ 2. Thanh Oai 3. Hà Nội
915.9731 - dc23

HNM0074p-CIIP

TỦ SÁCH THĂNG LONG
1000 NĂM

PGS.TS. VŨ VĂN QUÂN
(Chủ biên)

TUYỂN TẬP ĐỊA BẠ THĂNG LONG - HÀ NỘI

ĐỊA BẠ
HUYỆN THANH OAI
TẬP 1

NHÀ XUẤT BẢN HÀ NỘI - 2019

Dịch:

CN. NGUYỄN THANH DIÊN - CN. VÕ MẠNH HÀ
ThS. PHẠM ÁNH SAO - PGS.TS. ĐẶNG HỒNG SƠN
CN. ĐỖ HỮU THÀNH

Hiệu đính:

PGS.TS. ĐẶNG HỒNG SƠN

Sách dẫn:

TS. LÊ THỊ MINH HẠNH

LỜI NHÀ XUẤT BẢN

Đối với giới sử học, địa bạ là nguồn tài liệu có giá trị nghiên cứu trên nhiều phương diện. Với các thông tin phong phú về đất đai, địa bạ là bức tranh khá toàn diện về đời sống xã hội Việt Nam ở cả nông thôn và đô thị trong nửa đầu thế kỷ XIX với những nội dung về cảnh quan, quy hoạch không gian, quan hệ ruộng đất, tình hình sản xuất, canh tác của từng đơn vị hành chính cơ sở... Tuy nhiên, việc tổ chức dịch thuật, biên soạn địa bạ không hề đơn giản bởi khối lượng văn bản hết sức đồ sộ. Thêm vào đó, do đặc thù loại hình tư liệu, sách địa bạ không thể tuyển chọn như các loại sách tư liệu khác (hương ước, văn khắc, thần tích...) mà phải xuất bản toàn văn theo từng đơn vị hành chính mới phát huy hết giá trị về nghiên cứu.

Hạng mục Điều tra, sưu tầm tư liệu văn hiến Thăng Long, một nội dung trọng tâm của Dự án Điều tra, sưu tầm, biên soạn và xuất bản Tủ sách Thăng Long ngàn năm văn hiến, đạt thành quả là hàng trăm ngàn trang tư liệu quý thuộc các thể loại địa chí, hương ước, văn khắc, thần tích, địa bạ... đã góp phần làm phong phú thêm kho dữ liệu về văn hiến Thăng Long. Từ nguồn tư liệu này, ở giai đoạn I của Dự án Tủ sách, nhiều đầu sách tư liệu có giá trị được biên soạn và xuất bản như Tuyển tập Địa chí (3 tập), Tuyển tập Hương ước tục lệ, Tuyển tập Văn khắc Hán Nôm, Tuyển tập Thần tích... Riêng bộ sách Địa bạ cổ Hà Nội - Huyện Thọ Xương, Vĩnh Thuận (2 tập) xuất bản ở giai đoạn I mới chỉ bao gồm địa bạ khu vực trung tâm thành phố, chủ yếu ở các quận Tây Hồ, Ba Đình, Đống Đa, Hoàn Kiếm, Hai Bà Trưng trong phạm vi 22 huyện Thọ Xương và Vĩnh Thuận thời phong kiến. Ở giai đoạn II này, PGS.TS. Vũ Văn Quân cùng các cộng sự đã tổ chức biên soạn, dịch thuật bộ sách Tuyển tập địa bạ Thăng Long - Hà Nội. Bộ sách được xuất bản gồm 10 đầu sách, mỗi đầu sách tương đương với một huyện ở thời điểm lập địa bạ (1805), đó là:

- Địa bạ huyện Chương Đức
- Địa bạ huyện Đan Phượng, 2 tập
- Địa bạ huyện Gia Lâm, 2 tập
- Địa bạ huyện Hoài An
- Địa bạ huyện Phú Xuyên, 2 tập
- Địa bạ huyện Phúc Thọ
- Địa bạ huyện Sơn Minh, 2 tập
- Địa bạ huyện Thanh Oai, 2 tập
- Địa bạ huyện Thanh Trì, 2 tập
- Địa bạ huyện Thượng Phúc, 2 tập

Với 10 đầu sách gồm 17 tập, dung lượng trên 15.000 trang in được xuất bản lần này mà nội dung bao gồm gần như toàn văn địa bạ của từng huyện, chúng tôi tin tưởng bộ sách sẽ là tài liệu tham khảo quý giá cho các nhà nghiên cứu trong nhiều lĩnh vực khoa học từ sử học, kinh tế học đến văn hóa học, ngôn ngữ học, địa danh học, văn tự học... Chúng tôi hy vọng bộ sách cũng hữu ích cho giới chức lãnh đạo trong việc hoạch định các chính sách về quản lý và sử dụng đất đai, một trong những lĩnh vực hết sức nóng bỏng, được cả xã hội quan tâm trong tình hình hiện nay.

Với những khó khăn, phức tạp của công việc như đã nói trên, chắc chắn bộ sách không tránh khỏi sai sót. Nhà xuất bản Hà Nội mong nhận được ý kiến đóng góp từ bạn đọc để tiếp tục hoàn thiện bộ sách trong những lần xuất bản sau.

NHÀ XUẤT BẢN HÀ NỘI

LỜI NÓI ĐẦU

1. Trong di sản văn hiến Thăng Long - Hà Nội, nguồn tài liệu chữ viết có vị trí và giá trị cực kỳ to lớn. Đó vừa là một loại hình di sản cần được bảo tồn, vừa là một nguồn tư liệu phục vụ cho việc nghiên cứu Thủ đô trên mọi phương diện, đặc biệt là về lịch sử và văn hóa. Tuy nhiên, hầu hết các nguồn tài liệu chữ viết thời trung đại là bằng chữ Hán Nôm. Điều này gây khó khăn cho bạn đọc, nhất là những người không biết chữ Hán Nôm. Việc dịch các nguồn tài liệu này ra chữ quốc ngữ là cần thiết, nhưng do khối lượng rất lớn nên chỉ có thể làm từng bước. Trước đây công việc này đã được các nhà nghiên cứu tiến hành, nhưng vì nhiều lý do, chưa thực hiện được nhiều. Với việc Nhà xuất bản Hà Nội triển khai “Dự án Điều tra, sưu tầm, biên soạn và xuất bản Tủ sách Thăng Long ngàn năm văn hiến” nhân dịp kỷ niệm 1000 năm Thăng Long - Hà Nội, công việc được đẩy mạnh hơn, với nhiều bộ sách tuyển tập tư liệu được xuất bản về văn khắc, hương ước tục lệ, thần tích thần sắc, địa chí... Với riêng loại tài liệu địa bạ, bộ sách *Địa bạ cổ Hà Nội: Huyện Thọ Xương, Vĩnh Thuận* (2 tập) do GS. Phan Huy Lê tổ chức biên soạn, được hoàn thiện và tái bản trong khuôn khổ “Tủ sách Thăng Long ngàn năm văn hiến” đã được các nhà nghiên cứu và bạn đọc đánh giá cao, trở thành một trong những nguồn tài liệu không thể thiếu khi nghiên cứu về lịch sử và văn hóa truyền thống của đô thị Thăng Long - Hà Nội. Tuy nhiên, bộ sách mới chỉ bao gồm địa bạ khu vực trung tâm thành phố (chủ yếu các quận Tây Hồ, Ba Đình, Đống Đa, Hoàn Kiếm, Hai Bà Trưng, tương đương với hai huyện Thọ Xương và Vĩnh Thuận trước đây).

Cùng với việc thực hiện giai đoạn II của “Dự án Điều tra, sưu tầm, biên soạn và xuất bản Tủ sách Thăng Long ngàn năm văn hiến”, công

TUYỂN TẬP ĐỊA BẠ THĂNG LONG - HÀ NỘI

tác tổ chức biên dịch và xuất bản bộ sách tư liệu địa bạ được triển khai trên quy mô rộng hơn. Tuy nhiên, do nhiều hạn chế, công việc cũng chưa tiến hành được triệt để trên toàn bộ địa bàn thành phố.

2. Bộ sách *Tuyển tập địa bạ Thăng Long - Hà Nội* công bố lần này gồm 10 đầu sách, mỗi đầu sách tương đương với một huyện ở thời điểm lập địa bạ (1805), gồm:

Tuyển tập địa bạ Thăng Long - Hà Nội: Địa bạ huyện Chương Đức

Tuyển tập địa bạ Thăng Long - Hà Nội: Địa bạ huyện Đan Phượng

Tuyển tập địa bạ Thăng Long - Hà Nội: Địa bạ huyện Gia Lâm

Tuyển tập địa bạ Thăng Long - Hà Nội: Địa bạ huyện Hoài An

Tuyển tập địa bạ Thăng Long - Hà Nội: Địa bạ huyện Phú Xuyên

Tuyển tập địa bạ Thăng Long - Hà Nội: Địa bạ huyện Phúc Thọ

Tuyển tập địa bạ Thăng Long - Hà Nội: Địa bạ huyện Sơn Minh

Tuyển tập địa bạ Thăng Long - Hà Nội: Địa bạ huyện Thanh Oai

Tuyển tập địa bạ Thăng Long - Hà Nội: Địa bạ huyện Thanh Trì

*Tuyển tập địa bạ Thăng Long - Hà Nội: Địa bạ huyện Thượng Phúc*¹.

Hiện nay, kho tư liệu địa bạ được bảo quản chủ yếu ở Trung tâm Lưu trữ Quốc gia I thuộc Cục Văn thư Lưu trữ Nhà nước và ở Thư viện Viện Nghiên cứu Hán Nôm thuộc Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam. Kho địa bạ ở Trung tâm Lưu trữ Quốc gia I phần lớn là các bản chính và gần như đầy đủ, còn tại Viện Nghiên cứu Hán Nôm đều là các

¹ Huyện Chương Đức nay phần lớn là huyện Chương Mỹ; huyện Đan Phượng nay gồm cả huyện Đan Phượng và huyện Hoài Đức; huyện Gia Lâm nay gồm huyện Gia Lâm, quận Long Biên và một phần thuộc đất tỉnh Hưng Yên; huyện Hoài An nay là huyện Ứng Hòa; huyện Phúc Lộc nay là huyện Phúc Thọ và thị xã Sơn Tây; huyện Sơn Minh nay phần lớn là huyện Ứng Hòa; huyện Thanh Oai nay là huyện Thanh Oai và thị xã Hà Đông, huyện Thanh Trì nay gồm quận Hoàng Mai, huyện Thanh Trì và huyện Thường Tín; huyện Thượng Phúc nay phần lớn là huyện Thường Tín.

bản sao và chỉ có ở một số địa phương từ Hà Tĩnh trở ra và cũng không đầy đủ. Vì vậy, nguồn tài liệu địa bạ được sử dụng để biên dịch ở đây chủ yếu khai thác tại Trung tâm Lưu trữ Quốc gia I (duy nhất trường hợp huyện Phúc Lộc [Phúc Thọ] không có địa bạ tại Trung tâm Lưu trữ Quốc gia I nhưng lại có địa bạ [không đầy đủ] ở Thư viện Viện Nghiên cứu Hán Nôm nên chúng tôi buộc phải sử dụng nguồn tài liệu lưu trữ tại đây).

3. Địa bạ là nguồn tài liệu có giá trị nghiên cứu trên nhiều phương diện. Với nội dung phong phú, trong đó chủ yếu là các thông tin về đất đai, địa bạ là bức tranh tương đối toàn diện về đời sống xã hội Việt Nam, cả nông thôn và đô thị, ở nửa đầu thế kỷ XIX, với những hình ảnh chân thực về cảnh quan, quy hoạch không gian, quan hệ ruộng đất, tình hình sản xuất, canh tác của từng đơn vị hành chính cơ sở... Việc biên dịch từ chữ Hán Nôm sang chữ Quốc ngữ và công bố toàn văn gần như trung thành tuyệt đối với nguyên bản sẽ làm thoả mãn nhiều đối tượng bạn đọc. Các nhà khoa học có thể nhìn thấy từ đây, ở mỗi đơn vị xã thôn hay trên các cấp độ không gian rộng lớn hơn (một tổng, một huyện, một phủ...) nhiều vấn đề căn bản và thú vị của đời sống xã hội. Một công dân bình thường có thể qua đây thấy lại hình ảnh làng quê mình hai trăm năm về trước với giáp giới đông tây nam bắc, một con đường, một dòng sông mà nay đã có nhiều thay đổi, tên mỗi xóm ngõ hay từng cánh đồng và hàng trăm tên tuổi gợi nhớ về một quá khứ xa xăm... Tóm lại, nhiều lĩnh vực khoa học, từ sử học, kinh tế học đến văn hoá học, ngôn ngữ học, địa danh học, văn tự học... đều có thể tìm thấy từ địa bạ nguồn dữ liệu phong phú và hứa hẹn nhiều khám phá, phát hiện có ý nghĩa.

4. Việc nhận thức về giá trị nguồn tư liệu địa bạ trong nghiên cứu lịch sử nói riêng và xã hội Việt Nam truyền thống nói chung đã được các nhà nghiên cứu, cả trong và ngoài nước, nhận ra từ khá sớm. Nhiều người đã rất dày công trong khai thác, phân tích và đã có được